

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי
היחידה לשוויון בין המינים בחינוך

משרד החינוך
מחוז תל אביב

המרכז
להוגנות
מגדרית
בחינוך

כשהתותחים רועמים, התפיסות משתנות?

יחידת הוראה
חטיבה עליונה

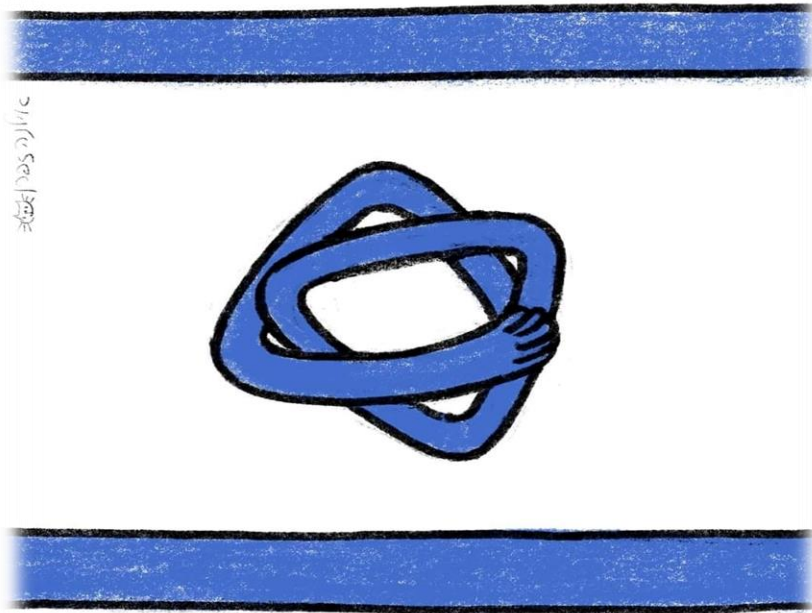
קריית המלאכה, תל אביב, , נובמבר, 2023

כשהתותחים רועמים,
התפיסות משתנות?

שיעור
#1

כשהתוחים רועמים, התפיסות משתנות?

המדינה הזאת צריכה אימא

המדינה הזאת צריכה אימא/ שלום חנוך

אם מישהו שם שומע
את הקול שמכאן עולה
גם אתה בליבך יודע
זה לא סוד שאני מגלה
מדינה היא קודם כל בית
והבית שלנו חולה
כי מה לי תורה או מורשת
אם נולדתי לחיות היום
ואחיי מבקשים לרשת
ואני לא מוצא שלום
עד מתי נעצום עיניים
עד מתי עוד נמשיך ללחום
המדינה הזאת צריכה אמא...
מדינה לא תקריב את בניה
חיילי המלחמות
שיוצאים וחוזרים אליה
חללים לחלומות
המדינה הזאת צריכה אמא
כי האבא כבר עשה את שלו
המדינה הזאת צריכה אמא ...
מה שהיה חבל, מה שיהיה חבל
ומה שיש הרי חבל
המדינה הזאת צריכה אמא ...
האדמה הזאת, הנשמה הזאת
המדינה הזאת צריכה
אמא

תרגיל פתיחה

תושייה, פתרון
בעיות בזמן אמת

הגנה על הבית, המשפחה

תפקידי הצלה, חילוץ

פסיביות

מעשיות

אומץ לב

תוקפנות

מסירות לילדים

אקטיביות

תכליתיות

פחדנות

בכי רב

משפחתיות

רגשנות

תכליתיות

עדינות

יוזמה ויצירתיות

אמפתיה

רציונליות

אחריות לפרנסה

עדינות

רגישות

הכלה

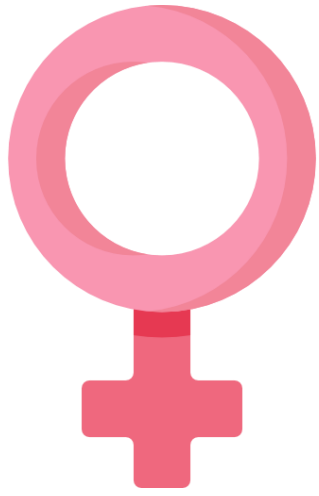
בכי רב

ויסות רגשי טוב

אומץ לב

הובלה והנהגה

מיינו בטבלה
לתכונות נשיות
ולתכונות גבריות

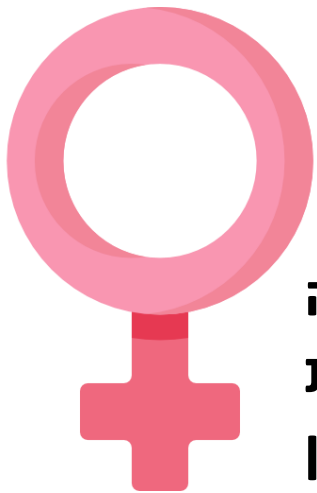
מהו ההבדל בין מין למגדר? למה זה חשוב?

מין (SEX)

הגדרה ביולוגית, מושג המתאר זכר או נקבה על פי מאפיינים פיזיולוגיים (כגון איברי רבייה, קול, כרומוזומים).

מגדר (gender)

הגדרה חברתית, מושג המתאר את ההבדלים בין גבר לאישה שתלויים בחינוך ובתרבות. מגדר הוא מערכת הציפיות מ'גבר' ומ'אישה' בחברה בכל הנוגע למשל לדרכי ביטוי, לתכונות, לתפקידי מגדר ועוד.

מין, מגדר והבניה חברתית

התרבויות, החברות והאינדיבידואלים מעוצבים לא רק על ידי ביולוגיה אלא על ידי החברה וזאת באמצעות התנסויות, אמונות, ציפיות ותפיסות רווחות בחברה הנתונה. הבנייה מגדרית משפיעה על האופן בו אנחנו חושבים/ות, מתלבשים/ות ומתנהגים/ות בהקשרים חברתיים שונים.

"בחירה חופשית?"
רק לכאורה!

כולנו מכירים את הצבעים, לבגדים, הצעצועים, החוגים, המגמות והביטויים הרגשיים המותרים לכל אחד מהמינים.

הציפיות מגברים להיות מצליחים ובטוחים, אגרסיביים, אלימים, תחרותיים וקשוחים. מצופה מהם ליזום, להציל ולהסתמך רק על עצמם ולהימנע מלהראות חיבה, רגשות או כל התנהגות שיכולה להיחשב ל"נשית".

התרבות מעודדת נשים להיות מכוונות יחסים, מטפלות באחרים, עסוקות בנראותן החיצונית, פאסיביות ורגשניות. אסרטיביות יכולה להיחשב כ"גברית".

קריית המלאכה, תל אביב, , נובמבר, 2023

כשהתוחים רועמים,
התפיסות משתנות?

שיעור #2

תפיסות מגדריות

כל קבוצה מקבלת טקסט (אור ענבי / קרול גיליגן).

דונו בשאלות הבאות בקבוצה:

1. זהו את הסוגייה המגדרית אליה

מתייחס הטקסט.

2. לאילו חלקים בטקסט התחברתם/ן

ולאילו פחות, מדוע?

החברה הישראלית היא חברה הבנויה במידה רבה על יסודות מיליטריסטיים, כאשר במרכז החברה הצבא, במרכז הלוחמים, ובמרכזם - הטייסים. לא בכדי בשנת 1960 הומצאה הסיסמה: "הטובים לטיס" שהגיעה לשיאה בימים שלאחר מלחמת ששת הימים. הסדרה "[אחת](#)", עוסקת בטייסים במלחמת יום הכיפורים 1973 ומשרטטת את הגבריות ההגמונית באותה התקופה:

- 1) **men only** - זירה כוללת רק גברים, זה מועדון סגור, בו אישה אחת, פקידת מבצעים.
  - 2) **ניתוק מוחלט בין הזירות, בין הצבא לבית** - למשל: רואים בסדרה ש"אל תתקשרי אלי", הוא משפט שאמרו כמה וכמה מהטייסים לבנות זוגם המשתגעות מדאגה בביתן. מתי דיברו? כשנגמרה המלחמה.
  - 3) **ללא פחד** - אסור להביע, פחד מסמן חולשה, ולגברים, בטח טייסים, אסור להראות חולשה. וכשמישהו מבטא קושי וחולשה, אין למערכת יכולת להתמודד איתו.
  - 4) **"אני אוהב אותך"** - עוד רגש ש"אסור להביע", שגבר יביע חום ואהבה לאדם אחר? זו התנהגות כל כך לא מקובלת שהיא חרוטה עד היום בזכרוננו של המרואיין.
  - 5) **הישגיות ותחרותיות** - להפיל כמה שיותר מיגים. המטרה אמורה להיות להגן על מדינת ישראל, אבל הם עסקו במי מפיל יותר, גם אם אין באמת לכך משמעות צבאית אסטרטגית.
  - 6) **לקיחת סיכונים** - לכל אורך הסדרה, האם כל הסיכונים היו הכרחיים? לא. גברים מחונכים, בצורה פורמאלית ולא פורמאלית, להוכיח גבריות על ידי לקיחת סיכונים שונים.
- היו צריכות לעבור 50 שנה, כדי שאותם גברים יוכלו להסתכל פנימה על עצמם, על העשייה שלהם, ולבחון אותה בעיניים

בהתבסס על מחקריה של הפסיכולוגית קרול גיליגן (מייסדת הזרם הפמיניסטי התרבותי) ניתן לטעון שיכולת הדאגה לזולת הינה תרומה נשית ייחודית לחברה. caring היא תכונה הנובעת מקשר הטיפוח הראשוני בין האם לעובר ולילד/ה, תכונה מולדת* המובילה נשים לנהוג בפחות אלימות ולתמוך בפתרון סכסוכים בדרכי שלום. חיזוק לטענה זו היא למשל העובדה שרוב הנשים הלוקחות חלק בכוח העבודה עוסקות בתחומי שירות וחינוך, שהן החלק הארי באירגוני מתנדבים וארגוני שלום בפרט, וגם שנתוני "יד ושם" מראים שמרבית חסידי אומות עולם, הן חסידות עולם.

גיליגן חקרה נערות מתבגרות והדגימה תופעה רחבה לפיה עם תחילת ההתפתחות הפיזית והמינית של נערות (גילאי 12-13), קולן נאלם. בספרה "בקול שונה" הסבירה שהסיבה לכך שהן מתחילות [לבטל ולהקטין את עצמן](#) היא משום שהן נדרשות לבחור בין קול משלהן לבין התערות בחברה.

ניכפת עליהן חניכה חברתית לתפקידים 'נשיים' והן מתאימות את עצמן למערכות יחסים כך נוצרת ומשתמרת מציאות חברתית בה ערכים שנחשבים "גבריים" מעצבים את המרחב הציבורי ומצמצמים נערות ונשים. החברה אינה קשובה לנשים ולערכים שהן מובילות, הן נדחקות למרחב הפרטי תוך ביטול הידע, המומחיות וניסיון החיים של מחצית מהאנושות.

פרופ' קרול גיליגן

פעילות בית מדרשית כיתתית

כל קבוצה קיבלה דף מדרש ובו מספר טקסטים (מילוליים וחזותיים) שנוצרו בתגובה למציאות הנוכחית בישראל.

ביחס לכל טקסט ענו על השאלות הבאות:

1. זהו את הסוגייה המגדרית אליה מתייחס הטקסט/הדימוי
2. האם הטקסט משמר או מאתגר תפיסות וסטריאוטיפים מגדריים ובאיזה אופן?
3. התייחסו לטקסט המרכזי של הקבוצה (ענבי/גיליגן), האם הוא מחזק או מחליש את הנאמר, את כל אחד מהטקסטים וכיצד?

3

גבריות

הגברים בוכים בלילה/ אבנר גדסי

2

"הגברים בוכים בלילה
לא נשמע קולם
הגברים בוכים בלילה
בכי נעלם
הגברים בוכים בלילה
אין מה להסתיר
מי אשר שילם ביוקר
אין גם לו מחיר..."

1

קושמרו בשידור חי: הראיון שגרם לו להתפרק
<https://www.ice.co.il/social/news/article/984261>

6

האלוף במיל" תיבון חילץ את בנו ונכדותיו
https://www.calcalist.co.il/local_news/article/h1rs3njb6

5

אלמוג בוקר: לכו לטיפול
<https://twitter.com/bokeralmog/status/1714967895262797834>

4

שלמה רון, ישב לבד בסלון והציל את משפחתו
https://www.ynet.co.il/news/article/skbb_svwmt

בשנת 2000 נוסף לחוק שירות ביטחון סעיף הקובע כי כל התפקידים בצבא פתוחים בפני נשים, אלא אם הדבר מתחייב ממהותו ואופיו של התפקיד. בנוסף קבע השינוי בחוק שעל נשים שיתנדבו לשרת בתפקידים מסוימים יחולו הדינים שחלים על גברים מבחינת אורך השירות והתנאים לפטור.

בשנת 2020 הוגשה עתירה לבג"צ ע"י ארבע נשים בדרישה לאפשר לנשים להתמודד ליחידות מובחרות במסגרת הליכי מיון, ימי סיירות וגיבושים, ולהתמודד עבור תפקידי לוחמה בכלל. בין היתר, הן ביקשו שיתאפשר לנשים לגשת למיונים לסיירת מטכ"ל, שייטת 13, סיירת גולני, צנחנים, דובדבן ויחידות נוספות.

בדיון שהתקיים בבג"צ השופטות ביקורת על תנאי הסף שלדעתן הם נוקשים. נשים רבות מתקשות לעמוד באותם התנאים וחלקן אף טוענות כי אינם הגיוניים ונקבעו כדי למנוע את קבלתן. למשל, אישה שתבקש להתמייין ל-669, תצטרך לכל הפחות לשקול 78 ק"ג ולהיות בגובה 1.66 מטר. [...] בתגובה לצו על תנאי של בג"צ, הגיב דובר צה"ל כי: "מאז הגשת העתירה התחלף הרמטכ"ל, שקיבל שורה של החלטות חדשות – חלקן נוטות לעבר בקשות העותרות, חלקן פחות. 669 ויהל"ם כבר נמצאות בתהליך של ניסיון לשילוב נשים - ביהל"ם יש כבר 12 לוחמות בתוך המסלול, וב-669 התקבלה עד כה רק אחת מתוך 11 מועמדות. כיום משרתות כ-6,500 לוחמות בצה"ל - כ-17% מסדר הכוח הלוחם של צה"ל. [בג"ץ הלוחמות]

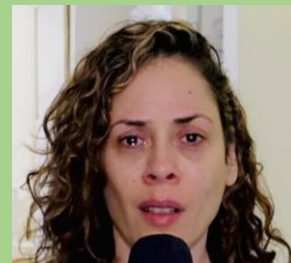
<https://www.ynet.co.il/news/article/rycklfodh>

נשיות

2 אביטל אלדג'ם: הצילה את הילדים של השכנה מחולית

<https://www.mako.co.il/tv-morning-news/articles/Article-fb3ca4fe7131b81027.htm>

5 אשת חייל: עושים כבוד לרחל אדרי מאופקים (העוגיות שלה)

<https://www.mako.co.il/living-architecture/local/Article-de754b43e683b81026.htm>

3 סא"ל אור ליבני בן יהודה מג"דית קרקל, מקווה שלא יהיו יותר ספקות

<https://news.walla.co.il/item/3617060>

6 התצפיתניות התריעו – המפקדים התעלמו...

כמו שאמרתי מההתחלה - ברור לי שהמחדל הוא ממש לא אצל התצפיתניות [...] אנחנו התצפיתניות זה עם פראנואידי - מעדיפות להקפיץ את הכוח בשטח 3 פעמים בלילה בגלל שועל שנראה לנו חשוד ליד הגדר ואז לחטוף מהלוחמים צעקות שהרסנו להם את הלילה, מאשר לפספס ארוע - בטח ובטח כשמדובר על חשש לחדירה. תשאלו כל תצפיתנית כמה פעמים יצא לה להקפיץ כוח שגילה בסוף שמדובר בשקית שחלפה לה ליד הגדר - ותופתעו מהתשובות. כל תצפיתנית מכירה היטב את החלקאים שעובדים בגזרה שלה, את הריטואלים הכי קטנים ובזכות שעות ארוכות שאנחנו צופות בגזרה לפרטי פרטים אנחנו יודעות לזהות מהר שינוי של דפוסים. תוסיפו לזה קרטוב של אינטואיציה נשית בריאה. וזה בדיוק מה קרה כאן. צר לי מאוד על הזלזול של הדרגים הבכירים יותר באותן תצפיתניות "פראנואידיות" שבעצם צפו את הנולד. העיניים של המדינה לפעמים לא מצליחות כשאוזניים מסרבות להקשיב (פוסט בפייסבוק, קמילה אביגיל מיכמן, עו"ד, מפקדת תצפיתניות בעבר)

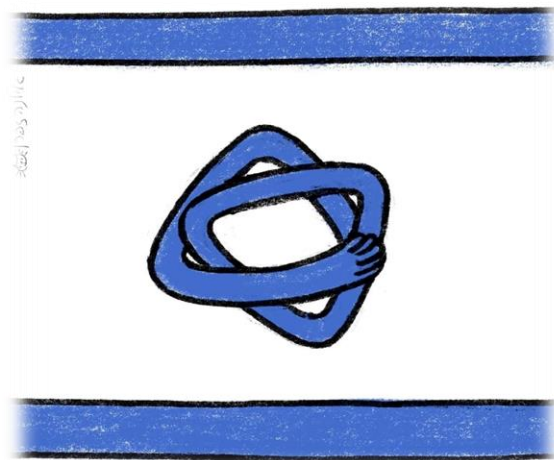
קריית המלאכה, תל אביב, , נובמבר, 2023

כשהתוחים רועמים,
התפיסות משתנות?

שיעור #3

בית מדרש – שיתוף במליאה

המדינה הזאת צריכה אימא

שימור או שינוי?

להיות הורה בזמן מלחמה זה פחד אחר, שלא חוויתי בשירות הצבאי כשהגנתי על אזרחים. עליי להגן על האוצרות שלי, לרוץ למרחב מוגן ביום ובלילה, לחבק, לעטוף, להעסיק, להסביר, לפנק, לחצוץ ביניהם ובין הזוועות שבחוץ, לחייך - בשבילם.